

Vad avgör vem som blir hjälte?

■ **HJÄLTE ELLER SPION?** Svensken Raoul Wallenberg, var han en hjälte eller en spion eller kanske en besvärlig motståndare?

I de ungerska judarnas ögon var han med nödvändighet en hjälte hösten 1944. I de tyska SS-truppernas och de ungerska nazisternas (pilkorsarnas) ögon var han en plåga, en motståndare som med hjälp av svenska provisoriskt utfärdade skyddspass befriade judar från dödstågan mot Auschwitz. När sedan sovjetarmén hade erövrat Budapest från tyskarna tog han tillfånga och anklagades för att vara amerikansk spion. Hans öde i den ryska fångenskapen är ännu inte helt klarlagt och Raoul Wallenberg blev själv ett slagträ i Kalla kriget.

HEMVÄRNSINSTRUKTÖR OCH DIPLOMAT. Legenderna om den 32-årige svensken, som hade ägnat fyra år åt att utbilda hemvärnsmän i Stockholm innan han som nyutnämnd diplomat reste till Ungern 1944, grundades av de förföljda judarna själva medan hans räddningsinsatser pågick. I dag är legenden Raoul Wallenberg global.

Nu har ett särskilt Raoul Wallenberg-rum inrättats på Armémuseum i Stockholm. Det är realistiskt utformat, enkelt och med verkliga föremål från hans liv och insatser. Tanken är att en del av rummet ska likna det kontor i Budapest från vilket han agerade och blev en centralgestalt, så till den grad att hans motståndare på den tyska sidan, Adolf Eichmann, planerade att få honom oskadliggjord genom en trafikolycka.

Till det intressanta och skarp-synta med utställningen hör att man inte försmått att ställa ut paralleller till de militära föremål som Raoul Wallenberg tog med sig inför resan till krigszon Europa: Marschkängor, militärövsäck, grova kläder. Att han också tog med sig en pistol är för många överraskande. Vapenlicensen utfärdades den 4 juli 1944 och den 7 juli anlände Raoul Wallenberg till Budapest.

Raoul Wallenbergs vapenlicens på en 9 mm browningpistol utställd vid sidan av en pistol av samma slag som den han hade med sig till Ungern 1944.

FOTO: LARS BRINK

Licensen i original är utställd i en monter, tillsammans med en likartad browningpistol med 9 millimeters kaliber. (inom parentes kan nämnas att licensen "återfanns" i KGB:s källare i Moskva och återlämnades till familjen 1989, när sovjetkommunismen var på full reträtt).

HJÄLTAR I SAGAN - OCH I VERKLIGHETEN. Armémuseum har också byggt upp en intressant, tillfällig utställning kring temat hjältar. Den avslutas symboliskt nog den 30 november. Pedagogiskt är den

inriktad på barngrupper och familjer med barn. Med början i myternas och barnbokens värld slutar den i realiteternas mer komplicerade syn på vem som är hjälte. Sådant tål att diskuteras, särskilt i vår tid när hjälten har mer med humanitet än krigarliv att göra. Därför är den i mina ögon särskilt passande för oss militärer.

När filmen om diplomaten Harald Edelstam (som räddade många ur militärjuntans Chile 1973), Svarta nejlikan, hade premiär 2007 jämfördes Edelstam

försiktigt med Wallenberg. Påpassligt har museet använt sig av liknande symboler om Edelstam som vad som brukar förknippas med Wallenberg: portfölj, diplommatpass, almanackor.

Kanske kan utställningen "Hjältar" omformas till en vandringsutställning – visst skulle den passa i allt från skolor till hemvärns- och lottagårdar. Alla behöver vi en tankeställare ibland, för att inte alltför lättvindigt göra oss till små hjältar i egna ögon.

LARS BRINK

Kan fredsarbetare och militärer samverka?

■ Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har en lång historia och har genom åren engagerat inte så få tunga personligheter i fredsfrågan. Ibland har dess profil slagit över i en hård pacifistisk riktning, ibland har den med realistiska och väl underbyggda argument fungerat som en nyanserad samtalspartner i en så viktig fråga som fred på jorden.

TITEL: Säkerhetspolitik för en ny tid
FÖRFATTARE: Linda Åkerström
FÖRLAG: PAX förlag Sverige

I takt med nya hotbilder och med den svenska Försvarsmaktens förändring mot ett insatsförsvaret har dagens Svenska Freds (föreningens dagliga benämning) på ett för mig realistiskt sätt visat vilja att seriöst diskutera dagens svenska försvars- och säkerhetspolitik.

SOM ETT LED i denna diskussion har föreningen gett ut en debattskrift väl värd att ta del av: Säkerhetspolitik för en ny tid. Författaren, Linda Åkerström, är väl påläst. Samtidigt haltar argumentationen något, genom att författ-

aren konstruerar en motsättning mellan försvarsanslaget och de brister som kan definieras vad gäller andra former av insatser för en fredlig, global utveckling. Hon exemplifierar med Sidans alltför återhållsamma insatser i internationella konflikter.

ATT TILL EXEMPEL civila hjälporgan ogärna vill ha sällskap med svenska militärer i krigszoner (typ Afghanistan) hör till de fenomen som bör diskuteras politiskt. En grundläggande säkerhet utgör ofta grunden för utveckling.

LARS BRINK

På pass. En tjuvning för många, avskryvt för andra.

Jakten som livsform

I vår moderna tid, i varje fall i Europa, är jakten på vilda djur kontroversiell. Inte så få av våra hemvärnsoldater utövar jakt i olika former, antingen som hobby eller som en del av försörjningen. Inte sällan hamnar många i försvarsposition i mötet med jaktmotståndare.

Att jakten har mångtusentåriga kulturella rötter i en del länder, och utgör en del av livsformen för många, samtidigt som den är av vikt för näringsintaget, bortser gärna motståndare från.

Visst kan man ha jakt som livsform även i ett modernt samhälle. En som förädlat jaktintresset närmast till en konststart är Johan Lewenhaupt, numera författare till ett flertal böcker om det vilda, om annorlunda livsformer i det vildas rike, om den hårfina balansen mellan människors skäliga beskattande av vad naturen ger och respekten för det vildas rike.

Rovdjurens värld hör till hans specialitet. I boken *Rovdjur* (2002) som utsågs till årets Pandabok var han medförfattare.

Nu har han presterat ännu en bok, denna gång om resor, jakter och naturstudier från de mest omöjliga delar på vår glob. *Hjortarvet* heter den och även den mest inbitne jaktmotståndare torde mjukna inför vad författaren har att förtälja.

TEXT & FOTO:
LARS BRINK

TITEL: *Hjortarvet*
FÖRFATTARE:
Johan Lewenhaupt
FÖRLAG:
Bokförlaget Settern

Märkligt tråkigt om danska motståndsmän

■ 1944 i det ockuperade Danmark. Motståndsmännen *Flamman* och *Citronen* har till uppgift att likvidera nazister och danska medlöpare. Snart upptäcker de dock att fienden kan vara närmare än de trott, och situationen spårar ur.

Filmen *"Flamman & Citronen"* (som bygger på verkliga personer och händelser) hamnade direkt på dvd-hyllan i Sverige. Detta kan verka lite bakvänt, särskilt om man har reda på att filmen dragit en enorm publik i Danmark och väckt en del uppståndelse. Hela 668 000 sålda biljetter talar för sig själv.

DETTA ÄR en episkt anrättad filmbakelse – en av de dyraste i dansk filmhistoria. Det finns tydliga ambitioner att bryta både med det lågmälda skandinaviska filmspråket i allmänhet och den ruffigare dogmastilen i synnerhet. Och just det lyckas man ganska bra med. Detta är en våldsam historia med klassiska anti-hjältar, och sådant ser ofta ganska bra ut på film.

Filmen har orsakat en del de-

Mads Mikkelsen spelar motståndsmannen *Citronen* i en av Danmarks dyraste filmer någonsin.

batt – en anledning är att den skildrar hur det officiella Danmark faktiskt samarbetade med de tyska ockupanterna, och hur det fanns många danskar som mer än gärna hjälpte nazisterna. Detta punkterar myten om att det danska folket aldrig gav efter för tyskarna.

Historien har som nämnts ett episkt anslag. Men explosionerna

och eldstriderna ekar förvånansvärt tomt.

Allt är så storslaget att filmen paradoxalt nog känns ganska tråkig, och inte särskilt engagerande heller. Några spännande scener finns det förstås – om man är ute efter det – men något större intryck gör filmen inte.

JOACHIM BRINK

Den ryska frågan

■ En ny, ung och välorienterad, rysslandskännare har börjat ge sig till känna i svensk försvarsdebatt: Lars Gyllenhaal, (f. 1968). I en personlig liten bok redovisar han nu flera insiktsfulla åsikter om vad som kan komma att ske österut: Ryssland och den svenska nedrustningen. Genom fleråriga erfarenheter av verksamhet på lokal och regional nivå i Ryssland lyckas han tränga in i en kultursfär som är svårförståelig för många men som i mycket bildar grunden till rysk politik av i dag (och i morgon).

Gyllenhaal utmanar starkt men har bra på fötterna. "Han strör inte floskler omkring sig" skriver Jarl Lundgren, överstelöjtnant och välkänd FN-officer, i förordet, "och läsningen underlättas av författarens enkla och lättfattliga språk."

Bara att rekommendera utmaningen till varje svensk hemvärns-soldat, den torde ge energi för ett ännu starkare engagemang i frivilligförsvaret. För närvarande kan den endast fås genom SMB.

LARS BRINK

NORMANDIE/PARIS

Följ med på en kulturhistorisk resa 22/8–29/8 2009

Upplev Normandies omväxlande natur och månghundraåriga städer med medeltida riddarborgar, kulinariska höjdpunkter, m.m. Resan går genom historien till de allierades invasion på kusten i Normandie juni 1944. På hemvägen besöker vi Paris och dess sevärdheter. Ciceron på resan Claes Holst.

PRIS PER PERSON: 7 400.-

BOKNING/INFORMATION: Senast 1 juni 2009

CAB
RESOR

Hemsida: www.cab-resor.se
E-post: cabres@yahoo.com
CAB-resor
Bivägen 10 A, 269 31 Båstad. Tel: 0431-36 96 55